

3787 ^{21/2} 19: I. Beh. af F. om Lens og Stamhuses Overg. t. fri Ejendom m. fl. Lovforslag. 3788

4 000 Husmandsbrug paa ca. 10 Tdr. Land hvert. Jeg vil under Henblik herpaa udtale som min og mit Partis Mening, at dette Lovforslag er et alt for billigt Tilbud til Lensgreverne og Stamhusbesidderne, thi Samfundet har formentlig her en meget stor baade historisk, moralsk og juridisk Ret. Jeg tvivler ikke paa, at Lensgreverne nok vil slaa til, thi de vil i Virkeligheden anse dette Tilbud for at være billigt; selv om de til at begynde med stiller sure Ansigter op, vil det nok alligevel glide til sidst.

Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa den Ejendomsfordeling, der er sket i Tiden, før den nye Adel importeredes her til Landet. I den Periode blev Bønderne, som bekendt, ofte med Vold og Magt berøvet deres Jord som selvstændige Dyrkere, de maatte i Stedet tage den i Fæste hos Herremændene. Lovovertrædelser af forskellig Art, Uret o. s. v. har spillet en væsentlig Rolle for Tilblivelsen af de store Godskomplekser, som opstod her i Landet ved Overgangen fra Middelalderen til den nyere Tid. Paa dette Tidspunkt var næsten al dansk Bondejord blevet forvandet til Fæstejord under Adelen, Kirken og Kronen, senere blev saa alt dette Strøgods samlet til større Gaarde. Hele Landsbyer blev nedlagt, og i Aaret 1660 sad den danske Adel inde med omtrent 200 000 Tdr. Hartkorn og ejede 30 000 Bønder, det vil sige, at Hoveri og Stavnsbaand knugede Bønderne ned til Trællens Lod.

Fra tidligere Tid har Ejendomsfordelingen her i Landet altsaa i høj Grad været afhængig af kongelig Protektion og Vilkaarlighed, den har været ledsaget af social Forfølgelse og Undertrykkelse af Jordens oprindelige Dyrkere, og da Christian den Femte i 1671 udstedte Grevernes og Friherrernes Privilegier, paa hvilke de nuværende Adelsgodser hviler, laa disse store Godser parate til Overtagelse af de nye Adelsmænd. Til Gengæld for disse store Begunstigelser tog Kongen imidlertid et afgørende Forbehold med Hensyn til Ejendomsretten og Arveretten til Lensgodserne, idet Slægten fik Nydelsesretten, men ikke Ejendomsretten, og naar en Familie uddøde, skulde Godset i hvert Fald til den Tid falde tilbage til Staten. Dette var ogsaa ganske naturligt, thi den enevældige

Konge gav med rund Haand til sine Yndlinge. Grevskabet Holsteinborg paa Sjælland og Baroniet Brahetrolleborg paa Fyn er talende Eksempler herpaa. Desuden gav Kongen Besidderne en Række Privilegier af forskellig Art. De fik Skattefrihed for Hovedgaarden, delvis for Bøndergodset, de fik Skattefrihed for deres Palæer i Hovedstaden, og mange andre Privilegier, Herligheder, Rettigheder og Forrettigheder blev tildelt dem.

Jeg mener da, at hele dette Lensvæsen er en unyttig og skadelig Levning fra en udlevet historisk Tid. I de historiske Dokumenter og i Landets nuværende Lovgivning har vi Grundlaget for dets Afskaffelse.

Allerede i den grundlovgivende Rigsforsamling i 1848 fordømte Mænd som Tscherning og Grundtvig i kraftige Ord dette urimelige Besiddelsesforhold. Med Henblik paa Majoratsretten og Undtagelsesstillingen med Hensyn til Arv og lignende, som var givet Godsejerne, udtalte Tscherning: „Det er altid et Motiv til en slet Opdragelse, at en Dreng ser, at hvor stor en Stympen han end er, vil han altid vedblive at være en formuende Mand“. I en Replik til Zeuthen svarer Tscherning, at det ingenlunde, saaledes som Zeuthen havde sagt, kunde kaldes usømmeligt, at den nuværende Konge „kommer til at sige Nej til, hvad hans Forfædre havde sagt Ja til“. Det er netop, fortsatte Tscherning, en af Kongernes „vigtigste, daglige Beskæftigelser, og det er ofte Ulykken, at de have forsømt tidnok at sige Nej“. Efter denne Debat blev Bestemmelsen om, at der kun med alle berettigedes Samtykke kunde røres ved Majoraterne, stemt ud af Grundlovsforslaget.

Saaledes talte og handlede man her i Landet for 70 Aar siden, saa jeg synes ikke, at Tonerne fra visse Hold nu er mere radikale end den Gang. Den enevældige Konge maatte aflevere sin Magt og sine Besiddelser til Staten, da vi fik den frie Forfatning, men Adelen, der direkte eller indirekte havde sine Godser fra Kongens Haand, sidder endnu inde med disse Godser, og jeg synes, det er paa Tide, at ogsaa de kommer til at aflevere.

Ca. 80 Adelsfamilier sidder inde med ^{1/2} af Landets bedste Jord, d. v. s. lige